

Stoelen

Otakar Máčel
Sander Woertman
Charlotte van Wijk

Catalogus
van de verzameling van
de Faculteit Bouwkunde
in Delft

Uitgeverij oio, Rotterdam 2008

Inleiding 7
Geschiedenis van de collectie 10

Metaal 15

Kunststof 91

Hout 119

Natuurlijke materialen 243

Biografieën 257

Bibliografie 265

Index 267

Dankwoord 269

Inleiding

De stoelencollectie van de faculteit (voorheen: afdeling) Bouwkunde is bij de liefhebbers vooral bekend door een boek dat de eenvoudige naam *Stoelen* draagt. Er zijn ten minste twee uitgaven geweest, één in 1974, onder de redactie van Harm de Jong, en de tweede in 1980, uitgegeven door Delftse Universitaire Pers. De collectie was weliswaar het uitgangspunt voor deze boeken, maar de publicaties zijn destijds aangevuld met interessante ontwerpen die niet in de verzameling aanwezig waren. Deze publicaties zijn al enige tijd alleen nog antiquarisch te verkrijgen.

De verzameling werd lange tijd, afhankelijk van de betrokken personen, met wisselende aandacht beheerd, maar leidde meestal een marginaal bestaan. De afgelopen jaren is het nodige ondernomen om het juiste klimaat te scheppen voor het voortbestaan van de collectie. Met behulp van een subsidie van de Mondriaan Stichting is een nieuw onderkomen ingericht en hebben alle stoelen een conserveringsbehandeling ondergaan. In 2002 heeft het Institute of History of Art, Architecture and Urbanism, kortweg IHAAU genaamd, de collectie onder zijn hoede gekregen.

De hernieuwde energie waarmee aan de collectie is gewerkt, heeft gezorgd voor verdere aanwinsten in de vorm van bruiklenen en giften van particulieren en bedrijven en daarnaast werd een aantal oudere stoelen uit de collectie Sluyterman aan de verzameling toegevoegd. De uitbreiding van de collectie, de betere dateringen en toeschrijvingen en het streven om de collectie actief te gaan beheren, waren de redenen om de stoelen opnieuw onder de aandacht te brengen van het grote publiek door middel van een publicatie.

In dit boek zult u niet altijd de designklassiekers aantreffen die u kent uit boeken over modern design, of de prachtige antieke stukken die in musea te bewonderen zijn. Wel zult u kennismaken met een collectie meubels die laat zien wat het betekent om een ontwerper te zijn. De verzameling is als ondersteuning van het ontwerpelijk onderwijs begonnen en deze doelstelling wordt weerspiegeld in de verzamelcriteria, het materiaalgebruik, de constructie en de gebruikstypologie. Dit heeft ervoor gezorgd dat de collectie door de jaren heen een heel divers en uniek karakter heeft gekregen. Dat wil zeggen niet alleen toegespitst op grote namen uit de designgeschiedenis, maar ook met aandacht voor unieke objecten en gebruiksvoorwerpen die in de loop der jaren ook onder het grote publiek aftrek hebben gevonden, zoals een eenvoudige Brabantse knopstoel, een opvouwbaar viskrukje of een plastic kuipstoel.

In de collectie zijn uiteenlopende periodes en stijlen vertegenwoordigd. Er zijn twee zwaartepunten te onderscheiden. De eerste wordt gevormd door de achttiende- en negentiende-eeuwse

zetels, waaronder bijvoorbeeld een ensemble Russische folkloristische meubels die tot de mooiste in hun soort gerekend mogen worden. De stoelen uit de periode van het modernisme – met name stalenbuisstoelen en aluminium stoelen – vormen het tweede zwaartepunt.

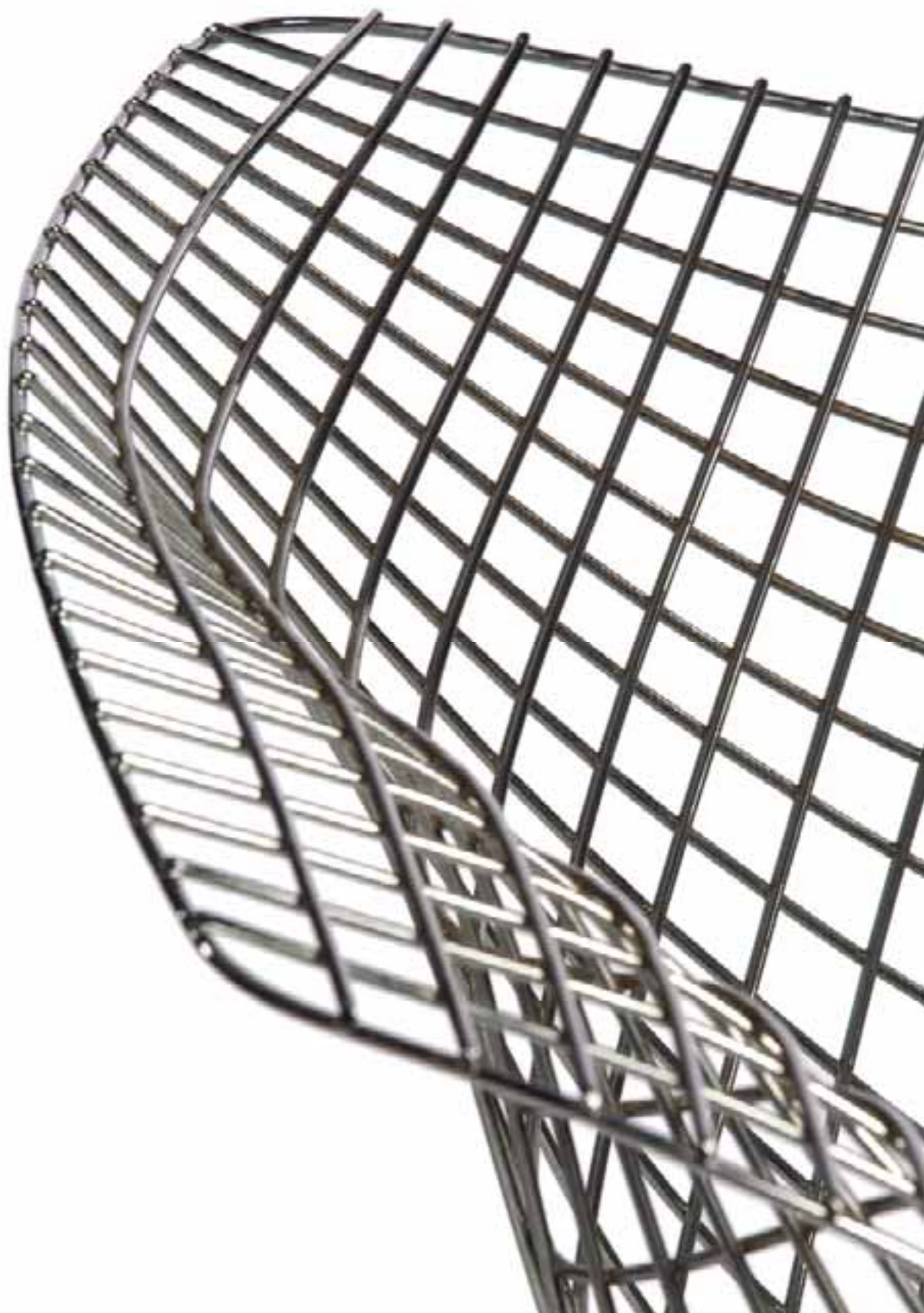
Naast deze twee zwaartepunten zijn nog andere subcategorieën te onderscheiden. Voortvloeiend uit de verzamelfilosofie zijn er bijvoorbeeld genoeg kunststof stoelen te bewonderen, waaronder twee tuinstoelen van Frog design, de kinderstoel door Marco Zanuso en Richard Sapper uit 1964 en de Plonastoel door Giancarlo Piretti uit 1969. De Knotted Chair door Marcel Wanders, die is ontstaan naar aanleiding van een workshop aan de TU Delft, ontbreekt uiteraard niet in de collectie. Daarnaast zijn er verschillende kinderstoelen, Afrikaanse melkkrukjes, eenvoudige boerenstoelen en andere 'hors categorie'-stoelen te bewonderen. Kortom, genoeg voor de designliefhebber of ontwerper die eens wat meer wil weten van stoelen die je niet overal tegenkomt, maar die de vormgeving van onze leefomgeving wel degelijk hebben beïnvloed. Deze diversiteit aan stoelen wordt aan de lezer gepresenteerd naar de soort van het materiaal (werkstof): hout, metaal, natuurlijke materialen (vlechtwerk) en kunststof. Een dergelijke indeling werd al eerder bij de Delftse publicaties gehanteerd. Soms was de keuze arbitrair, omdat het bij één stoel om twee soorten materiaal ging. In een dergelijk geval werd gekozen voor het materiaal dat het karakter van de stoel het meest bepaalde. Binnen iedere categorie zijn de stoelen naar constructie of vervaardigingswijze gerangschikt en in specifieke gevallen naar gebruikstypologie.

De auteurs hebben geprobeerd zo veel mogelijk informatie over de objecten te achterhalen en deze in de context van lokale, persoonlijke en historische ontwikkelingen te plaatsen. Soms leidde deze zoektocht naar onverwachte plaatsen, zoals het Musée d'Orsay in Parijs, de HH. Paulus en Petruskerk in Middelburg of het kloosterarchief in Sint Agatha. Vaak voelde het alsof de stoelen in ere werden hersteld als er weer een puzzelstukje op zijn plaats viel en een jaartal, ontwerper of stuk ontstaansgeschiedenis aan de database kon worden toegevoegd. De auteurs hopen dat de verbeterde documentatie van de stoelen en de begeleidende teksten zowel voor leesplezier zal zorgen als voor een beter begrip van de samenstelling van de collectie.

Bij de beschrijving van de stoelen wordt eerst de naam van de ontwerper genoemd. Vervolgens wordt de soort stoel aangegeven, met de eventuele eigenaam van de stoel tussen haakjes, en dan de datering. Bij de datering wordt, als het mogelijk is, verschil gemaakt tussen de datum van het ontwerp, de fabricage en de

'leeftijd'. Zo kan het verschil van het eerste ontwerp en van de latere uitvoeringen of heruitgaven duidelijk worden. Vervolgens komt het inventarisnummer.

De maten van de stoelen zijn in centimeters – een kleinere eenheid is zinloos, omdat de uitvoeringen nooit op de millimeter gelijk zijn. De buisdoorsnede bij de metalen stoelen is wel in millimeters aangegeven. De volgorde van de maten is, zittingshoogte, absolute hoogte, breedte en diepte. Bij de fabrikant of vervaardiger wordt doorgaans de plaats van de vestiging vermeld en vervolgens de modelaanduiding. Indien geen literatuur bekend is vervalt de verwijzing ernaar. Tenslotte is er plaats voor eventuele opmerkingen.

Metaal

1 G. Himmelheber, Möbel aus Eisen. Geschichte Formen Techniken, München 1996, p. 11.

Inv.nr.: 20032025
p. 37

Sommige houten stoelen in de collectie zijn beduidend ouder dan de oudste metalen stoel. Dit betekent echter niet dat er voor 1925 geen metalen stoelen bestonden. Al uit de Oudheid zijn voorbeelden van smeedijzeren en bronzen stoelen bekend. Deze hadden meestal de vorm van een klapstoel, al dan niet werkelijk opklapbaar, en waren bestemd voor ceremoniële doeleinden. In het oude Rome werd een dergelijke, op het schaarprincipe gebaseerde stoel 'sella curulis' genoemd, zetel voor een hoger ambt.¹ Deze traditie handhaafde zich door de Middeleeuwen heen en het type werd in die tijd geliefd bij kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders. Vanaf de 16e eeuw werden metalen stoelen vaker voorzien van rug- en armleuningen en werd meer aandacht aan de decoratie geschonken. Een echte opmars van metaal in het zitten kwam vanaf het eind van de 18e eeuw met de verbeterde gietijzertechniek. De 19e eeuw is een eeuw van opbloei, vooral van gietijzeren, smeedijzeren en rondijzeren stoelen en banken, zowel voor buiten als binnen. Deze ontwikkeling was het gevolg van de industriële revolutie, waarvan ijzer en stoom kenmerkende elementen waren. Bovendien werd de ijzerproductie en ijzerbewerking technologisch steeds verbeterd.

Op het moment dat de jonge Marcel Breuer zijn eerste moderne buisfauteuil probeerde te monteren, was de situatie in het meubelgebruik anders. Het metalen meubel was in 1925 in Europa allang verbannen naar de tuin, het ziekenhuis, de kazerne of een caféterras. In het woonhuis kwam hoogstens een ijzeren of messing bed voor. De stap die Breuer toen in Dessau zette, was een revolutionaire herintroductie van metaal in de woonkamer. Zijn fauteuil was geconstrueerd uit elf stukken koudgetrokken stalen buis, in de gewenste vorm gebogen op de buigbank. De buizen waren vernikkeld, dus glimmend. Voor zitting en rugleuning werd met was behandelde canvas gebruikt, die de naam ijzergaren droeg. Het resultaat was het ontklede skelet van een clubfauteuil. In plaats van één volume een compositie van lijnen en vlakken.*

Twee kenmerken van het nieuwe tijdperk van het metalen huiskamermeubel zijn van belang: de verbondenheid van het nieuwe design met de avant-gardearchitectuur en het gebruik van stalen buis. Breuers idee om een 'ontklede', transparante fauteuil te ontwerpen was weliswaar geïnspireerd door Rietveld, maar transparantie is ook een van de algemene karakteristieken van het moderne interieur. Veel licht, helderheid en spaarzame meubilering was typerend voor het strakke functionalistische interieur van de tweede helft van de jaren twintig. In zo'n interieur pasten alleen stoelen die geen ruimtelijke obstakels vormden. Marcel Breuer beschreef in 1928 in zijn

2 M. Breuer, 'Metallmöbel und die moderne Räumlichkeit', *Das Neue Frankfurt*, 1928, nr. 1, p. 11.

tekst *Metalmöbel und die moderne Räumlichkeit* het buismeubel als noodzakelijk gereedschap voor het hedendaagse leven en karakteriseerde het buismeubel als 'luftig durchbrochen, sozusagen in den Raum gezeichnet'.² Aanvankelijk waren de nieuwe metalen meubels alleen in de avant-gardistische entourage te vinden. Zo was het nieuwe Bauhaus-gebouw van Gropius in Dessau ingericht met de eerste stalen modellen van Breuer en in de modelwoningen van de Weissenhofsiedlung op de Werkbundtentoonstelling in Stuttgart (1927) kregen stalenbuismeubels een prominente plaats. Breuer, Korn, Mies van der Rohe, Oud, de gebroeders Rasch, Van Ravesteyn en Stam toonden hun stoelen in de modelwoningen en de Zwitser Haefeli kwam met een stoel uit de aluminiumlegering elektron. Pas omstreeks 1930 raakte het buismeubel meer bekend en begon het mode te worden en vanaf dat moment verzwakten de banden met de avant-garde-architectuur.

Het gebruik van een ijzeren buis voor het fabriceren van stoelen is al sinds het eind van de 19e eeuw bekend. Stoelen met gelakte ijzeren buis met houten zitting en rugleuning werden bijvoorbeeld voor ziekenhuizen gefabriceerd. Maar het gebruik van stalen buis was nieuw. Breuer was geïnspireerd door zijn nieuwe Adlerfiets en schreef de fietsfabriek aan met het verzoek om metalen buizen. Bij Adler vond men het idee om een stoel uit stalen buis maken waarschijnlijk bespottelijk en er kwam geen reactie. Toen heeft Breuer zich tot de firma Mannesmann gericht, een bekende stalenbuizenfabrikant, en die heeft de gewenste waar geleverd. Het was een koudgetrokken buis, volgens de legende zou het 'Prezisionsrohr' geweest zijn, een buis met een kleine tolerantie in maatafwijkingen. Koudgetrokken buis behoudt zijn elasticiteit, hetgeen bij de achterpootloze stoel het verend effect veroorzaakt. Gelaste buis was goedkoper, maar beduidend minder veerkrachtig. De buis werd aanvankelijk vernikkeld, maar omstreeks 1930 werden de meeste stoelen verchromd of gelakt uitgevoerd. De behandeling van de buis was de oorzaak van de vergeleken met hout altijd iets hogere prijs. Bij degelijke afwerking kreeg de buis een aantal lagen onder andere van koper en nikkel, voordat de laatste chroomlaag werd aangebracht. Ook het polijsten van de lasnaden was duur, omdat het handwerk was.

Dat de avant-gardeontwerpers een voorkeur voor stalen buis hadden is niet zo verwonderlijk. Het was als materiaal voor meubels nieuw, het was een gestandaardiseerd industrieel product en de koude glim van de spiegelende chroomlaag paste bij de strakke, bijna klinische interieurs. De betovering door het nieuwe materiaal komt best naar voren in de polemiek van Charlotte Perriand met de Engelsman John Gloag. Gloag wees

3 Ch. Perriand, 'Wood or metal?', *The Studio*, Vol. MCMXXIX (1929), p. 279.

4 TECTA & Stuhlmuseum Beverungen (red.), Marcel Breuer erfindet den Stahlrohrstuhl. Ein Gespräch von Helmut Erfurth mit Fritz Müller, Köln 2002.

5 Zie J. van Geest & O. Máčel, *Het museum van de continue lijn*, Amsterdam 1986.

6 Geciteerd naar O. Máčel, *Der Freischwinger. Vom Avantgard-eentwurf zur Ware*, Delft 1992, p. 57.

7 [M. Stam], 'De stoel gedurende de laatste 40 jaar', de 8 en *Opbouw*, 4 (1935) nr. 1, p. 7.

het gebruik van het nieuwe materiaal af, waarop Perriand als volgt reageerde: 'Aesthetic value. Metal plays the same role in furniture as cement in architecture. It is a Revolution. Aesthetic of Metal. (...) Unity in Architecture and yet again Poetry. A new lyric beauty, regenerated by mathematical science (...)'³ Ironisch genoeg had Breuer, als hoofd van de meubelwerkplaats op het Bauhaus, geen ervaring met metaal, daar werd alleen met hout gewerkt. Zijn buismeubels zijn ook niet in het Bauhaus ontstaan. Voor de benodigde expertise ging hij in Dessau naar de vliegtuigfabriek van Junkers, waar ervaring met metaalbewerking en met fabricage van metalen vliegtuigstoelen voorhanden was. In de opleidingswerkplaats heeft Breuer met de werkplaatsmeester aan zijn eerste stoel gewerkt.⁴

Deze eerste stoel is nog onder Rietvelds invloed ontstaan, de heldere additieve opbouw is de vertaling van de *Rood-blauwe stoel* in metaal. Maar Breuers volgende meubelstuk, het krukje, heeft een vorm die voortvloeit uit de eigenschappen van het materiaal, gebogen buis in één doorlopende, continue lijn. Daarmee heeft Breuer de richting aangegeven voor het stalenbuismeubeldesign.⁵ In plaats van stukken buis aan elkaar te lassen, of aan elkaar te schroeven, kon worden gebruikgemaakt van de buigzaamheid van de stalen buis om de vorm in één buislijn te vatten. Dit kon niet altijd, zeker niet bij stoelen met armleuningen, maar dan werd gestreefd naar een combinatie van twee lijnen. Een van de pregnantste voorbeelden van het lijnprincipe is de achterpootloze stoel van Mart Stam, waar de vorm in één lijn gevat is. Zelfs de rechters bij de processen over de rechten van de achterpootloze stoel vonden dat het wezenlijke kenmerk van deze stoel is 'die strenge und folgerichtige Linienführung, die unter Vermeidung jedes überflüssigen Teiles in der knapsten Form mit den einfachsten Mitteln die moderne Sachlichkeit verkörpert'.⁶ Aldus de Berlijnse rechtbank in 1931. Aanvankelijk leidde dit designprincipe tot eenvoudige en strakke ontwerpen, maar na 1930, toen dit meubel mode werd, leidde het tot ingewikkelde buiscomposities, wat Mart Stam deed verzuchten dat het 'onmogelijke op makaroni gelijkende staalgedrochten' waren.⁷

De 'maniëristische' ontwikkeling in de jaren dertig was mede te danken aan het feit dat de basismodellen van de stalenbuismeubelen al voor 1930 ontwikkeld waren, zodat de groeiende vraag naar nieuwe modellen tot variaties en spitsvondigheid leidde. Met de stijgende vraag groeide ook het aantal fabrikanten en de strijd om de productierechten.

Na de buisstoelen kwamen spoedig ook ontwerpen in stalen strip, waarvan een van de bekendste de *Barcelona*-fauteuil van Ludwig Mies van der Rohe is. De productie van de metaalplaten

Inv.nr.: 20032012
p. 73

8 Zie F. Comalini & S. Gibel, *Das Aluminium-Sitzmöbel in der 30er Jahren*, Seminararbeit prof. Kramel, ETH-Zürich 1986.

Inv.nr.: 20032019
p. 38

Inv.nr.: 20032082
p. 36

stoelen voor caféterrassen bleef voortbestaan.* De experimenten met gegoten stoelen, zoals de *Elektron*-stoel van Max Ernst Haefeli uit 1927, kregen nauwelijks navolging. Nieuw is het gebruik van aluminium als bouw materiaal voor meubels. In tegenstelling tot Verenigde Staten was in Europa het aluminium-meubel niet gebruikelijk. In Frankrijk en Italië werden ook buizen uit aluminiumlegering gebruikt (duralumin, cromalluminio), maar voor het uiterlijk van de stoelmodellen maakte het weinig uit. Een echte revolutionaire verandering kwam van Marcel Breuer.

De aluminiumindustrie, die door de crisis met dalende omzet kampte, schreef in de herfst van 1933 een prijsvraag voor aluminium stoelen. Er waren twee jury's, van de fabrikanten en van de ontwerpers. In de laatste hadden onder anderen de avant-gardisten Sigfried Giedion en Walter Gropius zitting.⁸

Breuer won de eerste prijs van beide jury's. Hij gebruikte een aluminiumstrip die bijna in de hele lengte, in het midden, werd ingesneden. Zo ontstonden twee smallere strips, die aan het eind nog met elkaar waren verbonden. Een strip bleef op de grond voor de slede, om zich vervolgens naar boven buigen en het frame van de zitting en rugleuning te vormen, en de andere werd direct naar boven gebogen voor de armleuning. Door dit nog eens te herhalen ontstonden twee zijkanalen, die alleen met elkaar met schroeven of klinknagels verbonden werden.*

Lassen was toen nog omslachtig. Door deze techniek ontstonden stoelen die licht, verend en comfortabel waren. Helaas werden deze stoelen geen zakelijk succes, naar het verluidt bleef de hoofdproducent ervan, de firma Embru in Rüti, eind jaren dertig met onverkochte voorraad zitten. Dit in tegenstelling tot de aluminium *Landi-Stuhl* van de Zwitser Hans Coray uit 1938, die zeer succesvol was en nog steeds in productie is.

Een aparte vermelding verdient de Franse constructeur Jean Prouvé. In tegenstelling tot Marcel Breuer, Le Corbusier of Charlotte Perriand, die de machine-inspiratie hooghielden maar wier stoelen niet bewegelijk waren, waren de stoelen van Prouvé echte zitmachines. Zijn ontwerpen uit gebogen en gelaste staalplaat zijn op ingenieuze wijze verstelbaar, zodat ze zich kunnen voegen naar het lichaam en naar de behoefte van de zittende.* Ook uitgevouwen metalen plaat, maar met stijve verbindingen, was de fauteuil van Gerrit Rietveld. Gebaseerd op zijn *Birzastool* uit gevouwen triplex, ontwierp Rietveld deze fauteuil in 1943 uit een aluminiumplaat.* Hij wilde tot een ontwerp komen dat door de industrie in tien minuten uit één plaat gemaakt zou kunnen worden. Een ander, inmiddels vergeten voorbeeld, is de vrijzwevende stoel uit een staalplaat van Hugo Häring uit 1949.

Inv.nr.: 20032018
p. 34

Al aan het eind van de jaren dertig tekende zich een nieuwe ontwikkeling af. Het begon met de uit dunne stalen buis vervaardigde zogenoemde *Vlinderstoel* van het trio Hardoy, Kurchan en Bonet uit 1938. Het gebruik van dunne buis en staaldraad voor niet-vrijzwevende stoelen leidde eind jaren veertig tot nieuwe vormen. Een belangrijke bijdrage ertoe leverde de in Amerika wonende Italiaanse beeldhouwer Harry Bertioia.* Voordat hij in 1943 bij Charles Eames aan nieuwe stoelmodellen ging werken, maakte hij sculpturen uit dunne buis en staaldraad. De stoelen van Eames en van hem zelf met een onderstel uit dunne buis en de zitschaal uit staaldraad zijn hierop gebaseerd. Tegelijkertijd zochten ontwerpers als Eames, Saarinen en Jacobsen de mogelijkheid de zitschaal uit fiberglas of gelamineerd hout te maken, waarmee een contrast ontstond tussen het volume van de schaal en de ijle metalen draagconstructie.

Sinds de jaren vijftig tot heden is de ontwikkeling van het metaalgebruik bij stoelontwerpen niet eenduidig. Er zijn geen breedgedragen trends die vergelijkbaar zouden zijn met die van de dunne buis- en draadstoelen uit de jaren veertig en er hebben geen designomwentelingen plaatsgevonden die vergelijkbaar zouden zijn met de introductie van de stalenbuisstoel in het interieur in de jaren twintig.

De stalen buis bleef steeds in gebruik voor de meest ordinaire stoelen. Een vernieuwing bij deze kantoorstoelen bracht midden de jaren vijftig Friso Kramer door de ronde buis door een hoekig profiel uitgevouwen staalplaat te vervangen. Staal en aluminium blijven de meest gebruikte metalen. Een nieuwe weg werd wederom door Charles Eames ingeslagen met de draaibare fauteuil en bureaustoel, waar de harde zitschaal door een tussen het aluminium frame gespannen zachte bekleding werd vervangen. Later hebben andere ontwerpers hierop gevarieerd.⁹

Stoelen uit een of meer metalen platen komen alleen incidenteel voor, zoals het staalplaten fauteuil van Ron Arad, de met aluminiumplaat beklede chaise longue van Marc Newson (beide 1986), of de chaise longue uit één aluminiumplaat van Maarten van Severen (1996). Ook de uit stalen raster vervaardigde fauteuil van Shiro Kuramata (1986) valt in deze categorie. Vaak blijft het gebruik van metaal beperkt tot de stoelpoten, zonder dat dit materiaalgebruik veel bijdraagt tot de gehele vorm van de stoel. De zitting en rugleuning zijn dan in andere materialen uitgevoerd. Soms wordt het metalen draaggestel volledig bekleed, zodat het betekenis van het materiaal constructief is, maar voor het oog verborgen.

Sommige oudere ontwerpen worden opnieuw geparafraseerd, zoals de *Wassily*-fauteuil door Mendini (*Redesigning Wassily*

⁹ Zie o.a. Ch. & P. Fiell, *1000 Chairs*, Köln 2000, p. 507-513.

Chair, 1978), Ron Arads fauteuil *Rover* (2000), die een parafraze van Prouvés stoel uit 1924 is, of de variatie op Jacobsens stoelen met multiplex schaal door Gianni Pareschi (*Novia*, 1996). Opmerkelijk was de nieuwe interpretatie van Breuers constructieve vinding uit 1933 door Poul Kjaerholm, ditmaal in staal in 1951 (model PK25).

De groeiende, postmoderne verschuiving van stoelen als gebruiksobjecten naar designstoelen als museumobjecten levert ook in metaal een diversiteit aan experimentele ontwerpen. De *Etruskian Chair* van Danny Lane (1984) en het 'verbouwde' winkelwagentje van Stiletto (*Consumer's rest*, 1983) kunnen hier als voorbeeld dienen voor vele andere. Maar deze ontwerpen leiden niet tot een nieuwe doorbraak in de praktijk van het zitten.

Anoniem, stoel, jaren 1930

Inv.nr.: 20032147, 20032063

Stalen buis verchroomd; multiplex zwart gelakt

44,5 × 84,5 × 38,5 × 49 cm; Ø 22 mm

Onbekend, kopie van Thonet B43

Anoniem, stoel, jaren 1930

Inv.nr.: 20070005

Stalen buis verchroomd; multiplex zwart gelakt

46 × 87,5 × 39 × 51,5 cm; Ø 21 mm

Auping, model 5030

Lit.: O. Máčel, *2100 Metal Tubular Chairs*,

Rotterdam 2006, p. 34, I-A-137

Schenking Gerrit Oorthuys 2007

Willem Hendrik Gispen, stoel, ontwerp 1934, object 1934–1940

Inv.nr.: 20032064

Stalen buis verchromd; multiplex zwart gelakt
48 × 81 × 40 × 47,5 cm; Ø 23 mm

Gispen b.v., Rotterdam later Culemborg, model 108 (vanaf 1946 in productie onder hetzelfde modelnummer met rechthoekige slede)

Lit.: J. van Geest & O. Máčel, *Stühle aus Stahl. Metallmöbel 1925–1940*, Köln 1980, p. 81; M. Mual, *Gispen buismeubelen en verlichting 1920–1940*, Nijmegen 1990, p. 14; A. Koch, *W.H. Gispen. Serieproducten 1923–1960*, Rotterdam 2005, p. 153; O. Máčel, *2100 Metal Tubular Chairs*, Rotterdam 2006, p. 42, I-A-233

Een achterpootloze stoel uit verchromde stalen buis en zwart gelakt multiplex zitting en rugleuning.

Het dragend gestel is uit één doorlopende, open buis, die achter de rugleuning aan weerszijden eindigt. Afwijkend van het standaardmodel van de achterpootloze stoel is de ronde slede.

Deze stoel bestaat ook met armleuningen (model 208) en in een niet-verende uitvoering (model 107), waarbij de achterkant van de zitting door een buis met de slede verbonden is. De stoel kon in verschillende afwerkingen worden geleverd, naast gelakt ook in blank gevernist berkenmultiplex, of gestoffeerd met manchester, peau de pêche of handgeweven stof.

Personeelkamer in een school, interieur ontwerp van Ir. H. Kammer en Ir. J. Kammer-Kret. Bron: W. Retera, *Het Moderne Interieur*, Kosmos, Amsterdam 1937, p. 153.

Anoniem, stoel met armleuningen, voor 1934

Inv.nr.: 20032065

Stalen buis verchromd; houten frame met leer gestofferd, hout zwart gelakt
45 × 82 × 57 × 73 cm; Ø 25 mm
Mauser, Waldeck, model RS7

Lit.: A. von Vegesack, *Deutsche Stahlrohrmöbel*, München 1986, p. 140; O. Máčel, *Der Freischwinger. Vom Avantgardeentwurf zur Ware*, Delft 1992, p. 118-119

Deze stoel is een variatie op het achterpootloze principe. Voor een stoel met armleuningen is het een opmerkelijke oplossing in één buislijn. Ten opzichte van de klassieke 'Freischwinger' is het verend systeem verdubbeld.

Dit model maakte deel uit van zes Mauser-modellen waartegen Mies van der Rohe in 1936 bezwaar maakte vanwege de aantasting van zijn patent voor de vrijzwevende stoel uit 1927, hetgeen een acht jaar durend proces op gang bracht.

Sessel R 51. freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, ohne Armlehnen, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Sessel R 52. freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, Armlehnhölzern aus dunkelgebeiztem Edelholz, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Sessel R 53. freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, Armlehnhölzern aus dunkelgebeiztem Edelholz, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Sessel R 54. freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, Armlehnhölzern aus dunkelgebeiztem Edelholz, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Sessel R 57. 2-teilig zerlegbar freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, Armlehnhölzern aus dunkelgebeiztem Edelholz, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Sessel R 59. freischwingendes Stahlrohrgestell, Sitz und Lehne Flachpolster mit Granitstoff bezogen, Armlehnhölzern aus dunkelgebeiztem Edelholz, Stahlrohrtelle verchromt oder lackiert.

Die Stoffbezüge sind in den Hauptfarben, blau, rot, grün und grau lieferbar.

MAUSER-STAHLROHR-CLUB MOBEL